

Назва дисципліни	Ризикологія
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3 кредита / 90 годин
Вид підсумкового контролю	Залік
Викладач (і)	Поляк Катерина Юріївна
Профайл викладача (ів) на сайті кафедри, в соцмережі	http://rshu.edu.ua/121-personalii/1234-poliak-kateryna-yuriiivna
E-mail викладача:	Ekpoliak2@ukr.net
Мова викладання	Українська
Консультації	Очні консультації: на кафедрі згідно з графіком консультацій

Цілі навчальної дисципліни

Мета дисципліни – є забезпечення розуміння студентами економічних ризиків, що виникають у процесі господарської діяльності, та ознайомлення їх із сучасними науковими підходами до аналізу й оцінки ризиків, навчання враховувати ризики під час прийняття управлінських рішень, мінімізувати та управляти ними. Дисципліна передбачає як формування знань щодо економічних ризиків, так і дає змогу набути навичок їх оцінки в ринкових умовах.

Завданнями дисципліни:

- набуття знань про якісні властивості та кількісні характеристики економічних процесів з урахуванням ризику – характерного фактора сучасної економіки;
- опанування методологією та методикою побудови, аналізу та застосування економіко-математичних моделей, що враховують ризик;
- вивчення низки найбільш типових прийомів моделювання та вимірювання економічного ризику у процесі прийняття рішень, опанування відповідним апаратом з метою практичного використання в різноманітних економічних проблемах.

В результаті вивчення дисципліни «Ризикологія» студент буде **знати**:

сутність економічних ризиків, ризик-менеджменту, кількісних і якісних методів вимірювання економічних ризиків, прийомів (способів) управління ступенем економічного ризику підприємства в умовах невизначеності;

Після вивчення дисципліни студент повинен **уміти**:

ідентифікувати ризики підприємства; розраховувати показники, які характеризують рівень економічного ризику, а також величину можливих збитків; визначати ймовірність реалізації економічного ризику; аналізувати отримані результати вивчення ризикованих ситуацій; обґрунтовувати доцільність використання в конкретній ситуації того чи іншого прийому зниження ступеня економічного ризику.

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» РДГУ дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти таких загальних та фахових компетентностей.

Загальні компетентності:

- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- Здатність спілкуватися з представниками різних професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати:

Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формувати рекомендації в межах своєї компетенції.

Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

Передумови вивчення дисципліни для формування програмних результатів навчання та компетентностей

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Ризикологія» значно підвищиться, якщо здобувач вищої освіти попередньо опанував матеріал таких дисциплін як: «Економіка торговельного підприємства», «Договірне право», «БЖД з ООП», «Статистика на ринку товарів та послуг».

Мотивація здобувачів вищої освіти полягає:

- формування почуття задоволення від пізнання нового;
- усвідомлення розширення власних перспектив у плані знайомства з дійсністю, відкриття невідомих сторін оточуючої дійсності – закономірностей творчості;
- формування стійкої тенденції до продовження креативної діяльності;
- вузькі соціальні мотиви (прагнення отримати схвалення, посісти гідне місце в соціальній групі, підтвердити свій статус, підвищити рівень креативності, артистизму);
- мотиви соціального співробітництва, спілкування з іншими людьми упродовж здобуття вищої освіти.

Спільна (групова) діяльність здобувачів вищої освіти при вивченні дисципліни «Ризикологія» може бути:

- 1) за рівнем навчальних можливостей здобувачів – гомогенною та гетерогенною;
- 2) за особливостями розподілу навчальних завдань – однорідною, диференційованою, кооперованою, індивідуально груповою;
- 3) за часом функціонування – пролонгованою та локальною.

Самостійна діяльність здобувачів вищої освіти при вивченні курсу передбачає:

- підготовку до аудиторних занять та опрацювання матеріалу практичних робіт;
- вивчення окремих тем або питань змістового модуля, які у Робочій програмі винесено на самостійне опрацювання;
- виконання диференційованих завдань;
- підготовку рефератів та реферативних повідомлень, виступів на заняттях;
- виконання завдань для самоконтролю, що передбачає розв'язання практичних завдань, проходження тестів, відповідей на питання тощо;
- виконання творчих завдань, передбачених дисципліною.

Перелік тем

1. Сутність і основні поняття ризикології
2. Управління ризиком, його засади та етапи
3. Якісний аналіз підприємницьких ризиків
4. Кількісний аналіз ризиків і його методи
5. Методологія прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності
6. Методи попередження та зниження підприємницького ризику
7. Аналіз ризиків інвестиційних проектів
8. Ризики портфельних інвестицій і моделі їх оптимізації.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Барибін О. І. Управління ризиками інформаційної безпеки : навч. посіб. Вінниця : ТВОРИ, 2018. 251 с.

2. Вигівська І.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління ризиками факторингового бізнесу: монографія. Житомир : Житомирська політехніка, 2019. 138 с.

3. Задорожний З.-М. В., Мельничук І.В., Омецька І.Я., Фаріон В.Я. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 220 с.

4. Кігель В.Р. Ризикологія: теоретичні основи та прикладні задачі, моделі і методи. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Київ: Міленіум, 2017. 230с.
5. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 276 с.
6. Солодовник Г. В. Управління економічним та інформаційним ризиками : навч. посіб. для студентів екон. та техн. спец. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2018. 151 с.
7. Управління економічними ризиками підприємств : навч. посіб. О. В. Балуєва, І. В. Моргачов, О. В. Корнілова ; Донец. держ. ун-т упр., Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Кременчук : Щербатих О. В., 2020. 286 с.
8. Управління ризиками та безпека бізнесу : навч. посіб. / [В. П. Іващенко, І. М. Фріман, Є. М. Фріман] ; Нац. металург. акад. України. Дніпро : Акцент, 2020. 142 с.
9. Формування механізму управління ризиками переробних підприємств : монографія / І. М. Посохов [та ін.]; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Іванченко І. С., 2022. 278 с.
10. Шишкіна О. В. Механізм управління фінансовими ризиками промислових підприємств: теорія, методологія, практика : монографія; Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : ЧНТУ, 2020. 317 с.
11. Яковенко О. І. Управління проектами та ризиками] : навч. посіб. Ніжин : Лисенко М. М., 2019. 194 с.
12. Christian B. Smart. Solving for Project Risk Management, McGraw Hill; 1st edition, 2020. 320 p.
13. Gerardus Blokdyk. Risk Management A Complete Guide. 5STARCOoks, 2020. 312 p.
14. Hongmu Lee. Risk Management. Fundamentals, Theory, and Practice in Asia. Springer Singapore, 2021. 242 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-16-3468-0> URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-3468-0>

Допоміжна

1. Азаренкова Г.М. Аналіз моделювання і управління ризиком (в схемах та прикладах): навчальний посібник. – Львів: “Новий світ 2000”, 2011. – 240 с.
2. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко – К.: КНЕУ, 2000. – 292 с. 4
3. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
4. Камінський А.Б. Моделювання фінансових ризиків: монографія. – К., 2006. – 304 с.
5. Квасній М.М. Методи оцінки невизначеності інвестиційного середовища// Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 жовтня 2009р. – Черкаси: ЧІБС УБС НБУ, 2009.- С. 296 – 298.
6. Квасній М. М. Прогнозування фінансового стану підприємства на основі інтегрування z-моделей [Текст] / М. М. Квасній, Р. О. Циганчук // Вісник Університету банківської справи. – 2021.- № 1 (40).- С.77 - 84.
7. Кишакевич Б.Ю. Моделювання та оптимізація кредитних ризиків банку: монографія / Б.Ю. Кишакевич // Дрогобич: Коло, 2011. – 412 с.
8. Ястремський О.І. Основи теорії економічного ризику: Навч. посібник для студентів екон. спец. навч. закладів. – К.: ”АртЕк”, 1997.
9. Kvasniy Mariya. Mathematical Modeling of the Deposit IFC Strategy under Uncertainty // Information Technology for Practice 2016: Selected Papers of the XIX International Conference on Information Technology for Practice 2016, October 13-14, 2016, Ostrava, Czech Republic.- P. 305-317. - Available: www.cssi-morava.cz/new/index.php?id=103.
10. Kyshakevych, B. Implementation of Basel II in the Light of the World Financial Crisis / B. Kyshakevych, V. Yeleyko // Studia i materiały, wydział zarządzania i administracji, uniwersytet humanistyczno-przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, Miscellanea oeconomicae. Rok 14, Nr 2/2010. – Kielce 2010. str. 29–37.

11. Follmer H. Convex measures of risk and trading constraints / H. Follmer, A. Schied / Finance and Stochastics. – 2002. - № 6. - P. 429-447.

12. Rockafellar R. T. Optimization of Conditional Value-at-Risk / R. T. Rockafellar, S. Uryasev / The Journal of Risk. – Vol. 2, No. 3, 2000. – PP. 21-41.

13. Testuri C. E. / On Relation between Expected Regret and Conditional Value-at-Risk / C. E. Testuri, S. Uryasev, Z. Rachev/ Handbook of Computation and Numerical Methods in Finance, Birkhauser, 2004. – PP.361-373.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотеки:

– РДГУ: абонемент №1 – м. Рівне, вул. Остафова, 31, тел.22–59–15,

абонемент №2 – м. Рівне, вул. Толстого, 3,

абонемент №3 – м. Рівне, вул. Остафова, 41;

– обласна наукова – м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел.22–10–63;

– міська – м. Рівне, вул. Київська, 44, тел. 24–12–47.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>

22. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.kmu.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.

6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/>.

Технічне й програмне забезпечення / обладнання

Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань;

- виконання домашніх завдань;

- виконання завдань самостійної роботи;

- проходження тестування (поточний, модульний, підсумковий контроль).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни

«Ризикологія»

Поточне тестування та самостійна робота										Залік	Сума
Модуль 1				Модуль 2							
T1	T2	T3	МКР1	T4	T5	T6	T7	T8	МКР2		
5	5	5	10	5	5	5	5	5	10	40	100

№ з.п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Виконання завдань та участь у дискусії під час практичного заняття. Виконання завдань самостійної роботи.	3 2	5
T2	Виконання завдань та участь у дискусії під час практичного заняття. Виконання завдань самостійної роботи.	3 2	5
T3	Виконання завдань та участь у дискусії під час практичного заняття. Виконання завдань самостійної роботи.	3 2	5
Модульний контроль		-	10

T4	Виконання завдань та участь у дискусії під час практичного заняття. Виконання завдань самостійної роботи.	3 2	5
T5	Виконання завдань та участь у дискусії під час практичного заняття. Виконання завдань самостійної роботи.	3 2	5
T6	Виконання завдань та участь у дискусії під час практичного заняття. Виконання завдань самостійної роботи.	3 2	5
T7	Виконання завдань та участь у дискусії під час практичного заняття. Виконання завдань самостійної роботи.	3 2	5
T8	Виконання завдань та участь у дискусії під час практичного заняття. Виконання завдань самостійної роботи.	3 2	5
<i>Модульний контроль</i>		-	10
<i>Залік</i>		-	40
Разом:		100	

**Система та критерії оцінювання
у Рівненському державному гуманітарному університеті**

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми / виду діяльності може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в розподілі балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти РДГУ за такими рівнями та критеріями:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90–100	A	відмінно	здобувач вищої освіти (ВО) виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82–89	B	дуже добре	здобувач ВО вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)		
74–81	C	добре	здобувач ВО вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача,			

			загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64–73	D	задовільно	здобувач ВО відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)		
60–63	E	достатньо	здобувач ВО володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні	Середній (репродуктивний)		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач ВО володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач ВО володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

Залік виставляється за результатами поточного модульного контролю, проводиться по завершенню вивчення навчальної дисципліни.

Політика дисципліни

При організації освітнього процесу здобувачі вищої освіти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти, Положення про практики, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти. Кожен викладач ставить здобувачам вищої освіти систему вимог та правил поведінки здобувачів вищої освіти на заняттях, доводить до їх відома методичні рекомендації щодо виконання різних видів робіт. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність під час практичного заняття; (не)допустимість

пропусків та запізень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття; несвоєчасне виконання поставленого завдання тощо.

Політика доброчесності

Здобувач вищої освіти виконуючи самостійну або індивідуальну роботу повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.